

Kohtuasi C-683/21**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

12. november 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Vilniaus apygardos administracinis teismas (Vilniuse halduskohus, Leedu)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

22. oktoober 2021

Kaebuse esitaja:

Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos

Vastustaja:

Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija

Põhikohtuasja kaebuse ese

Põhikohtuasjas on tekkinud vaidlus mõiste „vastutav töötaja“ sisu, isiku vastutava ja/või kaasvastutava töötajana (edaspidi „kaasvastutav töötaja“) tunnustamise ja määruse (EL) 2016/679 rikkumiste eest vastutava üksuse kindlakstegemise üle.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Määruse (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmäärus) sätete tõlgendamine; ELTL artikli 267 teine lõik.

Eelotsuse küsimused

1. Kas isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punktis 7 ette nähtud mõistet „vastutav töötaja“ tuleb tõlgendada nii, et vastutavaks töötajaks tuleb pidada ka isikut, kes soovib riigihanke kaudu omandada andmekogumisvahendi

(mobiilirakenduse), olenemata asjaolust, et riigihankelepingut ei ole sõlmitud ja loodud toodet (mobiilirakendust), mille omandamiseks kasutati riigihankemenetlust, ei ole üle antud?

2. Kas isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 lõikes 7 ette nähtud mõistet „vastutav töötleja“ tuleb tõlgendada nii, et vastutavaks töötlejaks tuleb pidada ka avaliku sektori hankijat, kes ei ole saanud loodud IT-toote omandiõigust ega seda oma valdusesse võtnud, kuid kellele osutavad loodud mobiilirakenduse lõppversiooni lingid või liidesed ja/või kui konfidentsiaalsuse põhimõtetes, mida see avaliku sektori üksus ei ole ametlikult heaks kiitnud, on kindlaks määratud, et see avaliku sektori üksus on vastutav töötleja?

3. Kas isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punktis 7 ette nähtud mõistet „vastutav töötleja“ tuleb tõlgendada nii, et vastutavaks töötlejaks tuleb pidada ka isikut, kes ei ole teinud tegelikke andmetöötlustoiminguid isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 lõike 2 tähenduses ja/või ei ole andnud selget luba/nõusolekut selliste toimingute tegemiseks? Kas termini „vastutav töötleja“ tõlgendamist mõjutab asjaolu, et IT-toode, mida kasutatakse isikuandmete töötlemiseks, loodi lähtudes avaliku sektori hankija sõnastatud ülesandest?

4. Kui tegelike andmetöötlustoimingute kindlakstegemine on mõiste „vastutav töötleja“ tõlgendamisel asjakohane, siis kas isikuandmete „töötlemise“ määratlust isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 lõike 2 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka olukordi, milles isikuandmete koopiaid on kasutatud IT-süsteemide katsetamiseks mobiilirakenduse omandamise protsessi käigus?

5. Kas andmete töötlemise kaasvastutust isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 7 ja artikli 26 lõike 1 tähenduses tuleb tõlgendada üksnes nii, et see tähendab tahtlikult kooskõlastatud tegevust andmetöötluse eesmärgi ja meetodite kindlaksmääramisel, või saab seda mõistet tõlgendada ka nii, et kaasvastutus hõlmab ka olukordi, milles puudub selge „kokkulepe“ seoses andmetöötluse eesmärgi ja meetoditega ja/või milles tegevusi üksuste vahel ei kooskõlastata? Kas isikuandmete töötlemise vahendi (IT-rakenduse) loomise etapp, milles isikuandmeid töödeldi, ja rakenduse loomise eesmärk on andmete töötlemise kaasvastutuse mõiste tõlgendamisel õiguslikult oluline? Kas kaasvastutavate töötlejate vaheliseks „kokkuleppeks“ tuleb pidada üksnes andmete töötlemise kaasvastutust reguleerivate tingimuste selget ja täpset kindlaksmääramist?

6. Kas isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 83 lõike 1 sätet, mille kohaselt „trahvide määramine [...] on [...] tõhus, proportsionaalne ja heidutav“ tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka „vastutava töötleja“ vastutusele võtmist, kui IT-toote loomise protsessis teeb ka arendaja isikuandmete töötlemise toiminguid, ja kas see, kui töötleja ei ole isikuandmete töötlemise toiminguid teinud nõuetekohaselt, toob alati automaatselt kaasa vastutava töötleja õigusliku vastutuse? Kas seda sätet tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka vastutava töötleja mittesüülise vastutuse juhtumeid?

Viidatud liidu õigusnormid ja Euroopa Kohtu praktika

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1) põhjendused 4, 10 ja 74, artikli 4 lõiked 2 ja 7, artikli 26 lõiked 1 ja 2 ning artikli 83 lõige 1.

5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (C-210/16, EU:C:2018:388, punktid 26 ja 27).

10. juuli 2018. aasta kohtuotsus Jehovan todistajat (C-25/17, EU:C:2018:551, punkt 66).

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

Riigihangete seadus (Viešųjų pirkimų įstatymas):

Artikli 29 lõige 3:

„Hankijal on igal ajal enne müügilepingu (raamlepingu) sõlmimist või ideekonkursi eduka taotleja kindlakstegemist õigus ettenägematute asjaolude ilmumise korral hange või ideekonkurss omal äranägemisel kehtetuks tunnistada ja ta on selleks kohustatud, kui rikutakse käesoleva seaduse artikli 17 lõikes 1 sätestatud põhimõtteid ja asjassepuutuvat olukorda ei saa parandada“.

Artikli 72 lõige 2:

„Hankija viib läbi väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse järgmistes etappides:

- 1) kirjalik pakkumuste esitamise ettepanek valituks osunud ettevõtjatele;
- 2) kontrollimine, kas mõne ettevõtja puhul esinevad hankedokumentides ette nähtud hankemenetlusest kõrvaldamise alused, ja kindlaks tegemine, kas ettevõtjad vastavad ette nähtud kvalifitseerimise tingimustele ja täidavad vajaduse korral nõutud kvaliteeditagamis- ja/või keskkonnajuhtimisstandardid;
- 3) pakkujatega läbirääkimiste pidamine käesoleva seaduse §-s 66 ette nähtud menetluse kohaselt ja neilt lõplike pakkumuste esitamise palumine. Avaliku sektori hankija ei pea paluma lõplike pakkumuste esitamist, kui väljakuulutamata läbirääkimistega hankemenetluses osaleb üks ettevõtja;
- 4) lõplike pakkumuste hindamine ja eduka taotleja kindlakstegemine.“

Tsiviilseadustik

Artikli 2.133 lõige 9:

„Kui esindaja on ületanud oma õigusi, kuid teinud seda nii, et kolmandal isikul on kaalukad põhjused arvata, et ta on sõlminud tehingu nõuetekohaselt volitatud esindajaga, on tehing esindatava jaoks siduv, välja arvatud juhul, kui teine tehingupool teadis või oleks pidanud teadma, et esindaja ületab oma õigusi“.

Artikli 2.136 lõige 1:

„Tehing, mille sõlmib teise isiku nimel isik, kellel puudub tehingu sõlmimise õigus, või isik, kes ületab talle antud õigusi, loob, muudab või lõpetab esindatava õigusi ja kohustusi üksnes siis, kui esindaja kiidab selle tehingu kui terviku või tehingu neid õigusi ületava osa hiljem heaks“.

Põhikohtuasja faktiliste asjaolude ja vaidluse kokkuvõte

- 1 Selleks, et tulla tõhusalt toime COVID-19 levikust tingitud olukorraga, andis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras (Leedu Vabariigi tervishoiuminister) 24. märtsi 2020. aasta otsusega nr V-519 Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos’le (Leedu Vabariigi tervishoiuministeriumi alluvuses olev terviseamet, edaspidi „NVSC“) direktorile ülesande korraldada teabeplatvormi (süsteemi) (edaspidi „mobiilirakendus KARANTINAS“ või „rakendus“) omandamine, selleks et registreerida ja jälgida andmeid, mis on seotud isikutega, kes on puutunud kokku COVID-19 nakkushaiguse kandjatega.
- 2 A. S. – isik, kes väitis, et ta on NVSC esindaja, teavitas 27. märtsil 2020 äriühingut ‘IT spendimai sėkmei’ UAB (edaspidi ka „äriühing“) e-posti teel, et NVSC on valinud nimetatud äriühingu mobiilirakenduse KARANTINAS arendajaks. A. S-l ei olnud NVSC-ga töölepingut ega muud lepingut. A. S., kes väitis end olevat NVSC esindaja, saatis pärastpoole nimetatud äriühingule mitu e-kirja (koos koopiatega NVSC direktorile) seoses mobiilirakenduse arendamise erinevate tahkudega. Rakendusega seotud e-kirju saatsid sellele äriühingule ka mitu NVSC töötajat.
- 3 Rakenduse arendamise etapis koostati konfidentsiaalsuse põhimõtted, milles määrati kindlaks, et vastutavad töötlejad on ‘IT spendimai sėkmei’ UAB ja NVSC. Rakendus tehti allalaadimiseks kättesaadavaks Google Play Store veebipoes 4. aprillil 2020 ja Apple App Store müügiplatvormil 6. aprillil 2020. Rakenduses olid viited ‘IT spendimai sėkmei’ UAB-le ja NVSC-le. NVSC palus 15. mail 2020 äriühingut mitte kasutada rakenduses NVSC andmeid ega muid viiteid NVSC-le.
- 4 Mobiilirakendus KARANTINAS kogus oma kasutajatega seoses erinevaid andmeühikuid: tunnusnumber, laius- ja pikkuskraadid, riik, linn, omavalitsusüksus, elukoht, eesnimi, perekonnanimi, isikukood, telefoninumber, kas isikul on eneseisolatsiooni kohustus, kas ta on registreeritud jne. Andmeid ei kogutud mitte üksnes Leedus vaid ka välismaal.

- 5 Tervishoiuminister andis 10. aprilli 2020. aasta otsusega nr V-821 NVSC direktorile ülesande korraldada kiiresti mobiilirakenduse KARANTINAS omandamine. Rakendus sooviti äriühingult 'IT spendimai sėkmei' UAB omandada väljakuulutamisetä läbirääkimistega hankemenetluse abil. Algotati hankemenetlus, kuid kuivõrd vajalikkü rahastust ei saadud, tunnistas NVSC selle riigihangete seaduse artikli 29 lõike 3 kohaselt kehtetuks. Ostu-müügi riigihankelepingut ei sõlmitud.
- 6 Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (Leedu andmekaitseinspektsioon, edaspidi „inspektsioon“) viis läbi juurdluse ja määras 24. veebruari 2021. aasta otsusega nr 3R-180 NVSC-le ja äriühingule 'IT spendimai sėkmei' UAB kui kaasvastutavatele töötlejatele määruse (EL) 2016/679 artikli 5, 13, 24, 32 ja 35 rikkumise eest trahvid.
- 7 Inspektsioon leidis, et mobiilirakenduse KARANTINAS abil oli kogutud isikuandmeid. Äriühingu 'IT spendimai sėkmei' UAB andmetel esitas rakenduse kaudu isikuandmeid 3802 kasutajat.
- 8 Kasutajad, kes olid valinud rakenduse oma kohustusliku isolatsiooni jälgimise vahendiks, pidid igal päeval vastama järgmistele küsimustele: Kas te mõtsite täna oma kehatemperatuuri? Kui jah, milline on teie kehatemperatuur? Kui ei, siis palun mõõtke oma kehatemperatuuri praegu ja sisestage andmed. Kas teil on olnud vähemalt üks järgmistest sümptomitest: kõha või hingamisraskused? Kas teil on mingeid muid sümptomeid? Kui jah, palun täpsustage (sisestage andmed). Kas te täidate eneseisolatsiooni nõudeid (on võimalik lisada link isolatsiooninõuetele)? Kas teil on vaja sotsiaalabi? Kui jah, palun täpsustage, millist (sisestage andmed). Kas teil on vaja psühholoogilist abi?
- 9 Inspektsioon tuvastas samuti, et mobiilirakenduses KARANTINAS kogutud andmete koopiad oleks pidanud saama teine äriühing – 'Juvare Lithuania' UAB – kes on Užkrečiamųjų ligų, galinčių išplisti ir kelti grėsmę, stebėsenos ir kontrolės informacinė sistema (Levida võivate ja ohtlike nakkushaiguste seire ja tõrje infosüsteem, edaspidi ULSKIS) volitatud töötleja. NVSC nimetati seejärel ULSKISe vastutavaks töötlejaks.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 10 Sisuliselt tugineb NVSC väidetele, mille kohaselt ei viidud riigihankemenetlust ostu-müügilepingu sõlmimisega lõpule; seetõttu ei läinud üle mobiilirakenduse omandiõigus ja NVSC-d ei saa pidada selle rakenduse kasutamise kaudu kogutud isikuandmete vastutavaks töötlejaks.
- 11 'IT spendimai sėkmei' UAB rõhutab, et töötlejana kontrollis ta rakenduse toimimist tehniliselt, kuid isikuandmeid töödeldi rakenduses üksnes NVSC poolt kindlaks määratud eesmärkidel ja tema juhiste kohaselt.

- 12 Inspeksioon rõhutab, et „vastutava töötaja“ mõiste on funktsionaalne mõiste, mille eesmärk on konkreetsete asjaolude analüüsimise tulemusel omistada vastutus üksusele, kellel on tegelik mõju; vastutavaks töötajaks olemine kaasneb faktilise olukorraga, milles üksus on oma eesmärkide tarbeks otsustanud töödelda isikuandmeid. Inspeksioon rõhutab, et vastutav töötaja pigem määratleb kui seadustab andmetöötamise meetodid, et kaasvastutavad töötajad peaksid teineteist oma otsustega täiendama ja et sisuliselt peaks kummagi otsustel olema käegakatsutav mõju andmetöötamise eesmärgi ja vahendite kindlaksmääramisele. Lisaks sellele peaksid kaasvastutavate töötajate taotletavad eesmärgid olema tihedalt seotud ja teineteist täiendama.

Eelotsusetaotluse kokkuvõtlik põhjendus

- 13 Pooltevaheline vaidlus keskendub sisuliselt küsimusele, kas isikuandmete kaitse üldmääruses ette nähtud mõistet „vastutav töötaja“ tuleb tõlgendada laialt, nii et isikuandmete vastutavaks töötajaks tuleb pidada isikut, kes on määranud kindlaks andmetöötamise eesmärgid ja vahendid, või tuleb seda mõistet tõlgendada kitsamalt, võttes arvesse riigihanke korraldamise menetlust ja selle tulemusi. Käesolevas asjas on kindlaks tehtud, et ‘IT spendimai sėkmei’ UAB arendas mobiilirakenduse KARANTINAS ja et NVSC kui avaliku sektori hankija aitas nõuannetega kogutava teabe sisu kohta; NVSC ei sõlminud aga ostu-müügi hankelepingut, ei allkirjastatud asjassepuutuva IT-toote üleandmise-vastuvõtmise akti, mobiilirakenduse KARANTINAS omandiõigust ei antud üle ja miski ei viita sellele, et anti ametlik nõusolek (luba) mobiilirakenduse kättesaadavaks tegemiseks erinevates veebipoodides (*Google Play Store, App Store*).
- 14 Käesoleval juhul puutub asjasse ka riigihangete õiguslik regulatsioon ja asjaolu, et avaliku sektori haldusasutus, kelle suhtes kehtib kooskõlas liidu õigusega üks avaliku halduse peamisi põhimõtteid, nimelt seaduslikkuse põhimõte, on võetud vastutusele isikuandmete kaitse üldmääruse rikkumise eest. Riigihankel reguleerivate õigusnormide suhtes kohaldatakse nii liikmesriigi kui liidu õigust; liidu õigus ei reguleeri aga riigihangete kõiki tahke ja mõned neist on jäetud liikmesriigi õiguse reguleerida. Riigisisese õiguse kohaselt tuleb riigihankemenetlus lugeda lõpetatuks, kui on sõlmitud ostu-müügi hankeleping.
- 15 Riigihangete seaduses on ette nähtud väljakuulutamata läbirääkimistega hankemenetluse selgelt määratletud eeltingimused, ajahetk, mil selline menetlus algab, ja aeg, millal loetakse, et need läbirääkimised on toimunud.
- 16 ‘IT spendimai sėkmei’ UAB ja NVSC vahelisest kirjavahetusest selgub, et NVSC jaoks seatud eesmärki (pandeemia ohjamiseks mõeldud IT-lahenduse loomine) püüti saavutada rakenduse arendamise kaudu ja isikuandmete töötlemise kavandamisel peeti silmas seda eesmärki. Toimikus ei ole teavet selle kohta, et tehnilisi küsimusi (küsitud küsimused, nende sõnastus jms) muudeti hankija (kliendi) vajadustest lähtudes. Ei ole tuvastatud, et äriühingul oleks olnud muid eesmarke kui loodud toote eest tasu saamine.

- 17 Kuivõrd NVSC on peetud isikuandmete kaasvastutavaks töötlejaks, tekivad seoses andmete töötlemise kaasvastutusega küsimused ka isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 lõike 7 ja artikli 26 lõike 1 tõlgendamise kohta.
- 18 Viimaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada ka seda, kuidas tuleb tõlgendada isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 83 lõiget 1, milles on ette nähtud, et „trahvide määramine [...] on [...] tõhus, proportsionaalne ja heidutav“, kui tehakse otsus mitme üksuse vastutuse kohta.

TÖÖDOKUMENT